
Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Četrtek, 27. avgust 2020

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1

Strukturirane naloge

1. Družbene različnosti in neenakosti

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	1	♦ mesto posameznika na hierarhični družbeni lestvici	
	3	♦ ekonomsko stanje ♦ (družbena) moč ♦ (družbeni) ugled	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	2	ena od: ♦ ekonomsko stanje: premoženje (imetje) in dohodki ♦ družbena moč: zmožnost odločanja o ravnanju drugih tudi proti njihovi volji ♦ družbeni ugled: spoštovanje, ki ga je nekdo deležen v družbi, prestiž ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	1	♦ Ekonomsko stanje, družbena moč in družbeni ugled niso na isti ravni.	
	1	ena od: ♦ nek politik ima veliko družbeno moč in nizek ugled ...	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	2	♦ Posebna oblika družbene neenakosti, ki je povezana z oblikovanjem družbenih skupin, ki so med seboj v hierarhičnih odnosih.	Kot celovit odgovor štejemo tudi: razdeljenost ljudi na družbene sloje, skupine ljudi, ki imajo podoben družbeni položaj.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	1	♦ stanovski sistem	
	2	dve od: ♦ zaprta oblika družbene slojevitosti / v sloju, v katerem se rodi praviloma ostane vse življenje ♦ položaj posameznika je pravno določen / sistem pravic in dolžnosti za vsak posamezen sloj ♦ pripisan status ♦ religiozno upravičevanje, legitimiziranje/krščanstvo	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	1	♦ (Pierre) Bourdieu	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.7	1	♦ vertikalna	
	1	♦ zvišanje statusa (družbena promocija) ♦ znižanje statusa (družbena degradacija)	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.8	1	♦ ekspresivna	
	2	♦ skrb za družino ♦ socializacija otrok ♦ čustvena podpora možu in otrokom	Za popolno pojasnitev 2 točki, sicer ustrezno manj.
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.9	1	♦ Pripadniki manjšin so fizično (prostorsko) ločeni od ostale skupnosti.	

2. Izzivi sodobnega sveta

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	3	tri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ tehnološke spremembe ♦ odprtost ♦ tržno gospodarstvo ♦ urbanizacija ♦ politične spremembe ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	3	<ul style="list-style-type: none"> ♦ kulturna homogenizacija (povečevanje podobnosti med kulturami) ♦ nastanek globalne kulture ♦ globalizacija (stapljanje in hkrati poudarjanje razlik kultur) 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	1	♦ C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	3	<ul style="list-style-type: none"> ♦ univerzalna ogroženost ♦ krepitev nekaterih vidikov neenakosti ♦ pripisovanje odgovornosti posameznikom 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	1	♦ A	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ rodnost ♦ smrtnost ♦ selitve 	Za vse tri dejavnike 2 točki, za dva 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	2	♦ Predmoderne družbe: obnavljanje prebivalstva z visoko rodnostjo ob sočasni visoki umrljivosti.	
	2	♦ Moderne družbe: obnavljanje prebivalstva, za katerega je značilno upadanje smrtnosti (napredek medicine) ob najprej sočasni visoki rodnosti, potem pa tudi ob upadanju rodnosti oziroma ob nizki rodnosti.	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.8	1	♦ Upadanje smrtnosti ob sočasni visoki stopnji rodnosti.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.9	2	♦ Upadanje rodnosti se ujema z večjim vložkom staršev in družbe v otroka. Kvantiteto zamenja kvaliteta. Vsak ima toliko otrok, za kolikor je sposoben poskrbeti v mejah kakovosti življenja.	

3. Družina

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ eksogamija ♦ prepoved sklepanja zakonske zveze med (nekaterimi) sorodniki 	
	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ endogamija ♦ obveznost sklepanja zakonske zveze znotraj nekaterih družbenih skupin (npr. znotraj sloja, rase, narodnosti ...) 	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	1	♦ Oblika zakonske zveze ene ženske z več moškimi.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ več je razvez ♦ manj porok ♦ družine se oblikujejo brez sklenjene zakonske zveze ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	1	♦ Dvovgeneracijska skupnost staršev in otrok oziroma vsaj enega starša in enega otroka.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Skupnost ljudi, ki skupaj stanujejo in skupaj porabljajo sredstva za zadovoljevanje življenjskih potreb, tudi človek, ki živi sam. ♦ Družina je navadno tudi gospodinjstvo. 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.6	1	za otroka: <ul style="list-style-type: none"> ♦ družina orientacije 	
	1	za starša: <ul style="list-style-type: none"> ♦ družina prokreacije 	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.7	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ modificirana razširjena družina ♦ (jedrna) družina, ki živi ločeno od sorodstva, vendar ima z njim redne stike, nudijo si vzajemno materialno in čustveno podporo in pomoč. 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.8	1	♦ ekonomska funkcija	
	2	♦ družina kot pomembna proizvodjalna enota v tradicionalnih družbah ♦ družina kot potrošniška enota v modernih družbah, v kateri pa se opravi tudi veliko neformalnega dela	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.9	1	♦ segregirana (asimetrična) delitev	
	2	tri od: ♦ jasna delitev na tipično ženske in tipično moške vloge ♦ ženske vloge so v večji meri vezane na dom kot moške ♦ moški opravljajo težja fizična dela kot ženske ♦ različno preživljanje prostega časa ♦ pomembne družinske odločitve navadno sprejema moški ...	Za tri ustrezne značilnosti 2 točki, za dve 1 točka.
Skupaj	3		

4. Družba – zdravje, telo, bolezen

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	3	<ul style="list-style-type: none"> ♦ V vsaki družbi se oblikujejo predstave, kakšno naj bo telo in kako je treba z njim ravnati. ♦ Telo je mogoče preoblikovati skladno z določenim kulturnim okoljem. ♦ O tem odločajo ljudje na osnovi svojih prepričanj, idealov in pri tem uporabljajo svoje znanje 	Za celovito ustrezno opredelitev 3 točke, sicer ustrezno manj.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	1	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ telesna aktivnost ♦ prehrana ♦ kozmetični posegi ♦ zdravstveni / operativni posegi ♦ medikalizacija (npr. hormonske terapije) ... 	
	2	Enega od navedenih primerov ustrezno pojasnijo.	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	2	♦ Biološki spol: značilnosti telesne anatomije (zgradbe), morfologije (oblikovanosti) in fiziologije (delovanja) pogojujejo razlike med moškim in ženskim spolom.	
	2	♦ Družbeni spol: razlike v družbenih vlogah, položajih, pričakovanih osebnostnih lastnostih med moškimi in ženskami v določeni družbi/kulturi.	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	1	♦ Spolna identiteta je osebno doživljanje spola, ki ni nujno vedno vezano na biološki spol.	
	1	♦ Izoblikuje se v procesu socializacije, kot rezultat delovanja kulturnih/družbenih dejavnikov.	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	1	♦ DA	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	2	♦ Medicinska (racionalna) razlaga: tako bolezen kot zdravje sta povezana z naravnimi, posvetnimi dejavniki in procesi, ki jih je mogoče spoznati prek izkušenj, z opazovanjem, eksperimenti itd. in jih z ustreznimi racionalnimi postopki (vsaj nekoliko) tudi obvladati.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.7	2	dve od: ♦ Telo razume kot fizično enoto, za katero veljajo naravne zakonitosti, z natančnim opazovanjem in spoznavanjem je mogoče zagotoviti tudi ustrezno zdravljenje bolezni. ♦ Bolezen je odstopanje od normalnega stanja organizma, norma je povprečje v populaciji. ♦ Telo deluje kot stroj, če ga bo znanost (predvsem medicina) natančno poznala in razumela, bo to omogočilo popravke. ♦ Jasno razmejuje normalno in bolezensko stanje. ♦ Vsak del telesa oz. vsaka vrsta bolezenskih stanj terja specialistično obravnavo, ki lahko zagotovi ustrezno zdravljenje ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.8	1	♦ B ♦ D	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.9	1	♦ Zmanjševanje vpliva družbenega statusa na dostop do zdravstvenih storitev.	
	1	♦ Ustrezna razlaga	
Skupaj	2		

IZPITNA POLA 2**Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)**

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje elementov, pomembnih za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih oz. zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: Navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditve je napačnih. Dejstva in trditve so neargumentirani. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: Navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, ki so delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: Navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: Navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi oz. problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni ustrezno predstavljen, lahko odšteje največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Izpostavijo pomen politične participacije. ♦ Predstavijo značilnosti konvencionalne (volitve, referendum ...) in nekonvencionalne (revolucija, terorizem ...) politične udeležbe. ♦ Opozorijo na povečanje nekonvencionalne politične udeležbe, razloge zanjo ... 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo kaznovanje nekoč (kaznovanje telesa, mučenje, pohabljanje ...). ♦ Predstavijo kaznovanje danes (družbenokoristno delo, denarna kazen, odvzem prostosti, smrtna kazen ...). ♦ Navedejo cilje kaznovanja: <ul style="list-style-type: none"> - splošna negativna prevencija, - posebna negativna prevencija, - splošna pozitivna prevencija, - posebna pozitivna prevencija. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Časovno pravilno umestijo uvajanje obveznega šolanja (18. in 19. stoletje) in poznejši razmah šolanja (od 60. let 20. stoletja naprej). ♦ Analizirajo modernizacijske procese, ki so države spodbudili k uvajanju obveznega šolanja, in pričakovanja, povezana s tem (npr. vzgoja domoljubnih in koristnih podanikov države, moralna in deloma intelektualna šolska vzgoja naj bi pripomogla k večji blaginji, moči in napredku države...). ♦ Analizirajo okoliščine razmaha šolanja: pospešena gospodarska rast po 2. svetovni vojni in z njo povezane povečane potrebe po bolj izobraženi delovni sili; vsaj formalna zavezanost enakim izobraževalnim možnostim za vse in uveljavljanje načela pravičnosti ... 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Razložijo vpliv robotizacije na delu (v pozitivnem in negativnem kontekstu; družba znanja in mit tehnoloških sprememb). ♦ Razložijo pojem bifurkacije in polarizacije v poklicnih strukturah. ♦ Razložijo pojav fleksibilizacije dela v povezavi z uvajanjem novih tehnologij. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	V odgovor vključijo: <ul style="list-style-type: none"> ♦ okoliščine razvoja moderne znanosti (razvoj naravoslovnih ved, uporaba matematičnih metod, zmanjšana vloga religije, kritičen odnos do avtoritet, vračanje k antični tradiciji, razvoj zgodnjega kapitalizma in meščanstva ...); ♦ povezanost znanosti z modernizacijo; ♦ funkcije moderne znanosti (praktična, spoznavna, kulturološka); ♦ pozitivne in negativne vidike znanosti v modernih družbah.	

Skupno število točk IP 2: 40